

Selçuklu Medreselerinden Amasya Halifet Gazi Medresesi ve Vakıfları

Doç. Dr. Refet YİNAŒ

I- Halifet Gazi

Mübarizeddin Halifet Gazi, XII. yy başlarında yaşamış Selçuklu emirlerindedir. Adının Danişmendnâme'ye aksetmesinden onun aslen bir Danişmendli emiri iken bu hanedanın 1175 – 1178 yıllarında yıkılmasından sonra Selçuklu hizmetine geçmiş olduğu hükümüne varılmaktadır.¹

Danişmendnâme'de Halifet Gazi'nin, Artuhi'nin oğlu olduğu ve Harşene Beyi Şattat'ın kızı Efrumiye Bânu'dan doğduğu kaydedilir. Destana göre², Danişmend Gazi Sivas'a geldiğinde Artuhi ile karşılaşır. Artuhi, Harşene³ Beyi Şattat'ın kızı Efrumiye'ye⁴ tutkundur. Fakat babası kızı vermez. Danişmend Gazi, Artuhi'yi müslüman ederek gaza arkadaşı edinir ve onun Efrumiye ile evlenmesini sağlar. Bu izdivaçtan Halifet doğar. Danişmend Gazi ve Artuhi'nin ölümünden sonra Anadolu'ya gelen Süleyman Şah onların oğulları Melik Gazi ile Halifet Gazi'yi ordusuna kumandan tayin eder. Melik Gazi ile Halifet Gazi babalarının ölümü üzerine Rumların (Bizanslıların) eline geçmiş olan yerleri yeniden fethederek kurtarırlar. Melik Gazi'nin ölümünden sonra da Halifet, onun oğlu Yağıbasan ile gazaya devam eder. Nihayet ele geçirdikleri Amasya'da dedesi Şattat'ın kilisesini yıktırıp yerine medrese yaptırır.

Görüldüğü gibi Halifet Gazi, Danişmendnâme de Artuhi'nin oğlu olarak gösterilmiştir. Artuhi adıyla kastedilen şahıs Artuklu ailesinden bir prens de olsa⁵ Danişmendname'nin Halifet Gazi ile ilgili bu haberi gerçekle bağdaşmaz. Çünkü Halifet

Gazi'nin Amasya'da yaptırmış olduğu Medrese kitabesi⁶ ve vakfiyesi ile kendi adına Türkçeye tercüme edilmiş bir tıp kitabı⁷, babasının adının Suli veya Tuli⁸, dedesinin adının da Türkânşah olduğunu ortaya koymaktadır. Halifet Gazi'nin Danişmendli hükümdarlarından Melik Gazi ile silah arkadaşlığı yapmış olması da mümkün değildir. Zira

1. S. Tekindag, İzzet Koyunoglu Kütüphanesinde bulunan Türkçe yazmalar, TM, XVI, s. 137.
2. İ. Melikoff, La Geste de Melik Danişmend, Paris 1960, s. 203-455.
3. Buradaki Harşene ile Amasya kastedilmektedir. M.Ö tabletlerde kaydedilen (N. Baydur, Kültepe (Kaniş) ve Kayseri tarihi üzerine araştırmalar, İst. 1970, s. 41-42) Bizans devrinde aynı adı taşıyan temin (eyaletin) merkezi olan ve Memluk kaynaklarında da adı sık sık geçen Harşene Kalesi Kayseri'nin Çukur bucağı yakınlarındadır. (Sivas Kesik Köprüsü vakfiyesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, D. 584, s. 288-290)
4. İ. Melikoff (a.g.e., s. 130-131) ve O. Turan (Selçuklular zamanında Türkiye, s. 126-132) Efrumiye'nin Malatya hakimi Gabriel'in kızı Morphia olduğunu ileri sürerler.
5. O. Turan, 1071 den sonra Anadolu'ya gelerek Norman reisi Russei ile karşılaşan Artuk Bey'in destanda Artuhi olduğunu ileri sürer (Selçuklular zamanında Türkiye, s. 51-130). S. Tekindag ise Halife Alp ile Artuk'un yaşadığı devirler arasında zaman farkını göz önüne almış olmalı ki, onun Hısn Keyfa ve Harput hükümdarı Artuk oğlu Fahreddin Karaaıslan (ölm. 1175) olabileceği ihtimali üzerinde durmuştur. (a.g.m. s. 147, n. 10).
6. İ.H. Uzunçarşılı; Kitabeler, I. s. 94; S. Tekindag; a.g.m., s. 139
7. S. Tekindag; a.g.m., s. 134-136.
8. İ.H. Uzunçarşılı; Halifet Alp-Gazi'nin babasının adını Suli şeklinde okumuş ve yazmıştır. (Kitabeler I. s. 94). Başta A. Gabriel olmak üzere (Monuments I. s. 58), sanat tarihçileri, İ. H. Uzunçarşılı

Melik Gazi 1134'de Yağıbasan da 1164 yılında ölmüştür.⁹ Oysa medrese vakfiyesinden Halifet Gazi'nin 1225 tarihlerinde sağ olduğu anlaşılmaktadır.

Halifet Gazi adına, medrese kitabesi ve vakfiyesinden başka Selçuklu devrine ait hiçbir kaynaktan rastlanmaz. XVI. yy. Osmanlı tarihçilerinden Ali ve Cenabi ise Halifet Gazi'nin Danişmendli Melik Muhammed Gazi'nin veziri iken Amasya'da bir medrese yaptırdığını, babası İltekin'in de Ahmed Gazi'nin veziri olduğunu yazarak Danişmendnâme'deki yanlışlığı tekrar ederler.¹⁰

Amasya Tarihi yazarı Hüseyin Hüsameddin de, hiçbir kaynağa dayanmadan Halifet Gazi'nin "Alka-evli oymağı reisi Kaniş veya Kunaş'ın oğlu ve I. Kılıç Arslan'ın damadı olan Gödül beyin ahfadından" olduğunu yazar. Ona göre, "Halifet Gazi'nin dedesi Türkânşah, Gödül Bey'in oğlu, Kaniş'in de torunudur." Yine aynı müellife göre, "Gödül Bey Ankara valisi iken eniştesi Sultan Mes'ud onu serasker nasbedip Selçuklu ordusunun başında Amasya'ya gönderir ve arkasından da kendisi giderek şehri, Danişmendlilerin elinden alır. Gödül Beyin Amasya'da yerleştiği yerde teşekkül eden mahalleye daha sonra onun adı verilir. Oğlu Şemseddin Türkânşah'da Sultan Mes'ud'un oğlu Şahinşah'ın oğlu Sancar'ın emirlerindedir."¹¹ Hüseyin Hüsameddin Efendi'nin Halifet Gazi'ye ait verdiği bu bilgiler hiç bir tarihî kaynakla doğrulanmadığı gibi olayların tarihî seyrine de uymamaktadır. Zira Danişmendlilerin ortadan kaldırılmasından sonra Amasya Selçukluların eline geçmemiştir. Üstelik I. Kılıç Arslan (1092–1107) ın daınadı olan bir kişinin, Danişmendlilerden II. Kılıç Arslan (1155–1192) zamanında alındığı muhakkak olan Amasya'nın fethinde bulunması da mümkün değildir. Bununla beraber Halifet Gazi vakfiyesinin kaydı, Gödül Bey'in tarihi bir kişi olduğunu doğrulamaktadır. Ancak vakfa tahsis edilen bir taşınmazın sınırı dolayısıyla "evlad'ı Gödül mülkü" ifadesiyle adı kaydedilen Gödül Bey'in Halifet Gazi ile bir sıhriyeti olmadığı anlamı çıkmaktadır. Çünkü Amasya Tarihi müellifinin, Gödül Bey soyundan olduğunu belirttiği Halifet Gazi de evladı Gödül'den olacağı için kendi vakfiyesinde böyle bir ibarenin kullanılmaması gerekirdi. Bununla beraber Hüseyin Hüsameddin Efendi'nin Halifet Gazi'nin bizzat kendisine ait verdiği bilgiler yine başka kaynaklarla doğrulanmamasına rağmen gerçeğe biraz daha uygundur. Buna göre, "Halifet Gazi Sinop'u fetheden İzzeddin Keykâvus tarafından Karadeniz sahil muhafaza komutanlığına tayin edilir, Alaaddin Keykubad zamanında 619/1222 yılında da Amasya valiliğine getirilir. Amasya valisi iken Alaaddin Keykubad'ın Mengücekler üzerine yaptığı sefere katılan Halifet Gazi, Cihanşah'ın hakimiyetine son

verildikten sonra Erzurum valiliğine tayin edilir. Buradan Gürcülere karşı sefer yapmaya görevlendirilir ve bu sefer esnasında şehit düşer."¹²

Bütün bu çelişkili bilgilerle medrese kitabesi ve vakfiyesinin gerçek kayıtlarının karşılaştırılmasından çıkan sonuca göre, Mübarizeddin Halifet Gazi aslen bir Danişmendli emiri iken bu devletin yıkılmasından sonra Selçuklu hizmetine girmiştir. Onun 606/1209 yılında Amasya'da bir medrese yaptırarak vakfetmesi Selçuklu hizmetine geçtikten sonra adı geçen şehirde önemli bir görevde bulunduğu, hatta valilik yapmış olduğuna delalet eder.¹³ Zira Selçuklu devrinde medreseler, sultanlar ve yakınları ile resmî görevliler tarafından yaptırılmıştır. Muhtemelen 1215 yılında İzzeddin Keykâvus'un Sinop fethine katılan Halifet Gazi¹⁴ şehrin ele geçirilmesinden sonra Sahil Muhafaza Komutanlığına tayin edilmiştir.¹⁵ 622/1225 yılında daha önce inşa ettirmiş olduğu medreseye vakıf

ının okuduğu şekli tekrar etmişlerdir. Son yıllarda Ş. Tekindağ bu okunuşa itiraz ederek kelimenin Suli değil, Tuli tarzında okunması gerektiğini ileri sürmüştür. Ş. Tekindağ, İ.H. Uzunçarşılı'nın kitabedeki Tuli'yi Suli şeklinde yanlış olarak okuduğunu kaydettiği gibi Halifet Alp-Gazi adına yazılmış olan Hekim Bereket'in eserinde de kelimenin Tuli olduğunu kesin olarak ifade etmiştir (a.g.e., s. 135) Ancak Halifet Alp-Gazi'nin medrese vakfiyesinde de bu ismin Suli şeklinde yazıldığı açıkça görülmektedir. Üstelik tarihî metin ve vesikalarda Tuli adına rastgelinmemektedir. Buna karşılık Suli kelimesini şahıs adı olarak pek çok yerde görmekteyiz. Kaşgarlı (c. III., s. 233), Suli kelimesinin bir şahıs adı olarak kullanıldığını ve memluklara (kölelere) verildiğini açıkça yazmaktadır. Bundan başka XIV. yy. da orta Anadolu'da bir devlet kurmuş olan Moğol emirlerinden Uygur Eretne'nin hatununun Suli paşa adını taşıdığını biliyoruz. (H.Edhem; Kayseriyye Şehri, s. 113). Dulkadir Beyliğinin kurucusu Karaca Bey'in oğullarından biri de yine Suli adını taşıyordu (R. Yinanç; La Dynastie de Dulghadir, p. 63). Bütün bu misaller Halifet Alp'in babasının adının Suli olması ihtimaline yer vermektedir.

9. M. H. Yinanç; Danişmendliler, İA.
10. Ali, Kühnü'l Ahbar, Üniversite Küt. Nr. 5958, s. 258a Cenabi, Eylemü'z-zahir, Ragıb Paşa küt. Nor. 983, s. 136d. Hezâren Hüseyin Ef. den naklen P. Casanova'da aynı yanlışlığı tekrar eder (Numismatique des Danichmendites, p. 28-29).
11. Amasya Tarihi, c. II, s. 323-333.
12. A.g.e., s. 351-360.
13. C. Cahen'in, 606/1209 tarihli Halifet Gazi medrese kitabesinde bulunan Mübarizeddin Halifet Alp b. Suli kaydını, Alp b. Suli'nin yardımcısı Mübarizeddin Behramşah olarak yorumladığını, Sinop kitabelerinde Amasya beyleri ile birlikte adı kaydedilen Mübarizeddin Behramşah'ın da 1215 de Amasya Valiliği yaptığı sonucuna vardığını (preottoman Turkey, s. 241) sanıyoruz. Oysa medrese kitabesi gibi vakfiyede de Mübarizeddin, Halifet Alp'in bir diğer adı olarak kaydedilmiştir.
14. Sinop Kitabelerinde Amasya ve Simre beylerinin de fethetildiği görülür. (Ş. Ölkütaşır; a.g.mak., s.113 124).
15. İbn Bibi'nin Sinop ve havalisinin muhafazlığına tayin edildiğini bildirdiği, adını vermediği Serleşkeri (s. 154) Halifet Gazi olmalı.

yaptığına göre, yine Amasya valiliğini de yürütüyordu. Halifet Gazi 1228 de Mengücek hükümdarı Davtu-Şah'a karşı Erzincan'a, 1230'da Cihanşah'a karşı Erzurum'a yapılan seferlere katılmış ve bunların hakimiyetine son verildikten sonra 1232 yılında yapılan Gürcistan seferi esnasında şehit düşerek XVIII. yy. müelliflerinden Mustafa Vazıf Efendiye göre (Belabilü'r-Rasiyye) "al kaputa kaplı kürkü ve kılıcı ile" türbesine defnedilmiştir.¹⁶

Halifet Gazi'nin yanına kapılanan Harezmi asıllı Hekim Bereket, İbn Sina'nın el-Kanun fi't-tıp adlı eserinden faydalanarak yazmış olduğu Lubabu'n-Nuhad adlı tıp kitabını onun emri üzerine Tuhfe-i Mubarizi adı ile farsçaya, sonra da türkçeye çevirmiştir.¹⁷ Halifet Gazi için "Kitab-ı Hulasa der İlim-i tıp" adında ayrı bir eser daha yazmış olan Hekim Bereket, burada XIII. yy. başında Anadolu'da yapılan sporları ve faziletlerini anlatmıştır.¹⁸ XVIII. yy.ın ilk yarısında yazılmış olan bu eserlerin türkçe olmaları Türk Edebiyatı bakımından son derece dikkat çekicidir. Çünkü ilim aleninde, Türk Edebiyatının Anadolu'da ancak XIII. yy.ın ikinci yarısında ilk ürünlerini verdiği görüşü hakimdir.

Medrese vakfiyesi Halifet Gazi'nin, mütevellî olarak tayin ettiği Şücaeddin Tekvur Sinan adında oğlu ile Celaledin Muhammed adında bir torununun olduğunu haber verir. 1268 yılı başlarında (evail-i Cemaziyel-evvel 768) yenilenen vakfiyede de¹⁹ Halifet Gazi soyundan Emir Ali ile oğlu Şücaeddin Süleyman ve torunu Alaaddin Ali'nin adları kaydedilmekte ve ailenin, Emir-zade unvanı ile tanındığı anlaşılmaktadır. Vakfiyeyi yenileyen Alâaddin Ali'nin dedesi Emir Ali, Halifet Gazi'nin torunu olan Celaledin Muhammed'in oğludur.

II- Halifet Gazi Medresesi:

Amasya'da Şamice mahallesinde bulunan medrese, kitabesinin kaydına göre 606/1209 yılında yaptırılmıştır.²⁰ Taş ve tuğla karışımı yapının caddeye bakan ön tarafı kısmen muhafaza edilmiş olup iki sütunlu bir kemer serisini ihtiva eder. Sütunlar 1,50 m. yükseklikteki taştan temeller üzerine oturan tuğladan yapılmış kemer ayaklarına dayanır. Yapıda, özellikle duvar-ayakları ve giriş kapısının sirmeli girişlerinde antik devrinden kalma taşlar kullanılmıştır. Mimari usulü ve ön cephe tezyinatının arkaik karakteri, yapıda bizans devrinden kalma bir abidenin kalıntılarının kullanıldığı, veya abidenin medreseye dönüştürüldüğü intibahını verdiği için, sanat tarihçilerinde kitabesinin sonradan konmuş olduğu şüphesini uyandırmıştır.²¹

Medresenin yanında Halifet Gazi'nin türbesi bulunur. Diğer Selçuklu türbeleri tipinde bina edil-

miş olan türbenin sokağa bakan ön taraftaki kapısı arabeskler, yıldızlar, oyuklu ve çıkıntılı kurslarla tezyin edilmiştir. Türbenin üzerinde zorlukla farke edilen yazılar dekoratif bir süsü andırır. Çok dalılı olup temelden kare biçiminde bir mahzenle birleşir. Üstte yarım küre şeklinde kubbe ile örtülü sekiz köşeli salon yine sekiz köşeli taştan bir piramitle kaplıdır. Piramidin dış kaplamaları gibi lâhdin bulunduğu kısma inen merdivende zamanla sökülüp kaybolmuştur. Salonda köşeleri koç başları ile bağlı taçlara dayanan melek kanatları ve meduzlarla süslü 0,90 x 2,15 m. ebadında bir sanduka bulunur. Bu, Gotik devri abidelerini hatırlatan bir sanat ve zevkle yontulmuş bir mezardır. Üzerinde dalgalı bir elbise giymiş son uykusunu uyuyan bir kadının kraliçeler gibi yatışı canlandırılmıştır. Bu özelliklerinden dolayı sandukanın Romalılar devrinden kalmış olduğu ileri sürülmektedir.²² Türbe günümüze kadar ayakta kalmıştır.

Zamanla tabii afetlerden hasar gören medrese ve türbe vakfın mütevellîleri tarafından tamir edilmiş, fakat 1602 yılında çıkan yangın ve 1647 de meydana gelen deprem sonucu özellikle medrese iyice harap olmuştur. Müderris Hasan Efendi'nin yıkılan kısımlarını ahşapla yaptırdığı medrese, 1888 de de Amasya müftüsü Hacı Osman Hilmi Efendi tarafından yeniden inşa edilmiştir.²³ I. Dünya savaşından sonra tekrar yıkılan medresenin bugün sadece kapının bulunduğu, ön cephe duvarı ayakta kalmıştır.

III-Medresenin Vakıfları

1. Gücmid (كوجميد) köyü.

Vakfiyede köyün sınırını Aştâğul adıyla kaydedilen akar suyun oluşturduğu belirtilmektedir. Aştâğul, Yeşilirmak'ın kolu Çekerek ırmağına katılan Aştavul deresinden başka bir akarsu olamaz. Derenin kenarında aynı adı taşıyan köy, Çorum'un Ortaköy ilçesine bağlıdır. O halde vakıf köy, Orta-

16. S. Tekindağ; a.g.m., s. 138.

17. İzzet Koyunoglu Kutuphanesinde bulunan ve S. Tekindağ tarafından tanıtılan (TM. XVI) eserin bir nüshası da Paris Bib. Nat. (Ms. Turc. Nr. 171) de mevcuttur.

18. S. Tekindağ, a.g.m. s. 134-136.

19. V.G.M. Arşivi, D. 610, s. 40.

20. İ.H. Uzunçarşılı; Kitabeler, I. s. 94.

21. A. Gabriel; Monuments Turcs d'Anatolie, II., s. 58
22. İ.H. Uzunçarşılı; Kitabeler I. s. 94-95; A. Gabriel; a.g.e., s. 57-58. Sanat değeri ve tezyinatı için bk. Ö. Aslanapa; Türk Sanatı II, s. 122 ve S. Mulaşım; Anadolu'da Geometrik Tezyinatın Gelişmesi (Doktora Tezi), İst., 1978, s. 12-17.
23. Amasya Tarihi, c. I., s. 284-285.

21. A. Gabriel; Monuments Turcs d'Anatolie, II., s. 58

22. İ.H. Uzunçarşılı; Kitabeler I. s. 94-95; A. Gabriel; a.g.e., s. 57-58. Sanat değeri ve tezyinatı için bk. Ö. Aslanapa; Türk Sanatı II, s. 122 ve S. Mulaşım; Anadolu'da Geometrik Tezyinatın Gelişmesi (Doktora Tezi), İst., 1978, s. 12-17.

23. Amasya Tarihi, c. I., s. 284-285.

köy ilçesinin sınırları içinde Aştavul köyü yakınında bulunuyordu. Osmanlı devrinde Geldiklan-âbâd'a bağlı bir mezraa olan Gücmid, XVI. yy.da yine Halifet Gazi medresesine vakıf kaydedilmiştir.²⁴

Vakıf köye sınır olarak kaydedilen Mandras (مندراسی), Endikdos (اندیکدوسی), Bedanos (بدانوسی) köylerinin adları görüldüğü gibi türkçe değildir. XIII. yy. başlarında yörede henüz gayri müslimlerin de meskun olduğu anlaşılıyor.

2. Uzunoba (Koru) köyü.

Amasya'nın Suluova ilçesine bağlı aynı adı taşıyan köydür. XVI. yy.da divanisi timar yazılan köyün malikânesi, yine Halifet Gazi medresesine vakıf kaydedilmiştir.²⁵

Vakıf köyün sınır köyleri:

Yüzbeği: Vakfiyede Musursa (موسرنا) adıyla da kaydedilen bu köy Suluova ilçesine bağlı Yüzbeyi köyüdür. Osmanlı devrinde malikânesi Halifet Gazi Medrese vakfına ilave edilmiştir.²⁶

Hıfad (Halifet): Halifet Gazi'nin adını taşıyan bu köy Osmanlı devrinde Medrese vakfına katılmıştır.²⁷ Vakfiyenin kaydına göre Suluova ilçesi yakınında olması gereken Halifet köyü bugün yoktur. Ancak Ezinepazar'a bağlı bir köy Halifelî adını taşımaktadır.

Moramil: Amasya'nın merkez ilçesine bağlı Bağlarüstü köyüdür. XVI. yy.da malikânesi ve divanisi Firuz Ağa vakfı olarak kaydedilmiştir.²⁸

Hakala: Suluova ilçesine bağlı bugünkü Yolpınar köyüdür.

Karağaç: Suluova ilçesine bağlı bugün de aynı adı taşıyan köydür.

3. Tamamı 26 sehim olan Candar (Üyük) mezraasının 16 sehimi.

Suluova ilçesine bağlı yeni adı Ayrancı olan köydür. XVI. yy.da Argoma (Suluova) nahiyesine²⁹ bağlı bir köy olan Üyük'ün malikânesi yine medreseye vakıf, divanisi timar kaydedilmiştir.³⁰

Vakfiyede Üyük köyüne sınır olarak kaydedilen Ağar köyü XVI. yy.da kamu vakfı olup tasarrufu Ali Fakih adında birisine verilmiştir.³¹ Ağar köyü gibi sınır köyleri olarak kaydedilen Yuda, Basani, Bacul, Gilbeyan, Kargılar ve Kılavuz adlarını taşıyan köylere bugün Amasya yöresinde rastlanmaz.

4. Kanu (قانو) köyü yakınında bir arazi

XVI. yy.da Argoma nahiyesine bağlı olan Kanu köyünün malikânesi Yörgüç Paşa imaretine vakıf kaydedilmiştir.³² Meskun yerlerle ilgili yayınlarda bu köye rastlanmaz.³³

5. Amasya'da Subaşı Köprüsü yakınında bir bağ ve arazi.

6. Halifet Gazi Medresesi yanında bir bahçe.

7. Amasya'da Kertos (کرتوسی) mahallesinde bir ev ve ahır.

8. Amasya'da şehrin surları içinde Meydan Kapısı'nda tamamı beş sehim olan hamamın bir sehimi.

9. Amasya'da manifaturacılar (bezzaz) çarşısında bir dükkân.

10. Amasya'da çarşı içindeki hanın yarısı.

11. Amasya'da saraçlar çarşısında bir dükkân

12. Turhal'da bir hamam.

IV—Medresenin Yönetimi ve Öğretim

Halifet Gazi, medrese vakfının yönetimine oğlu Şücaeddin Tekvur-Sinan'ı tayin etmiş, ikinci olarak onun oğlu Celaleddin Muhammed'i daha sonra da bu sonuncunun baba bir kardeşlerinden birisini ve böylece kendi neslini kadınlar hariç olmak kaydı ile tevliyet için şart kılmıştır. Vakıf, vakfın imarı ile medresenin onarım ve bakımından sonra mahsul ve icarlardan elde edilen gelirin 1/5 ini mütevelliyeye tahsis etmiştir. Vakıf gelirinin nakdi karşılığı sabit kalamayacağından Medresenin tahsisatı gibi, mütevellinin aidatını da para ile tesbit etmek mümkün değildir. Bununla beraber bu vakfiyede olduğu gibi *Selçuklu devri vakfiyelerinin çoğunda mütevelliyeye gelirin 1/5'inin verildiği görülmür.*³⁴

Medresede öğretimin hanefî mezhebine göre yapılması ve müderrisler ile öğrencilerin de hanefî mezhebenden olması şartı konmuştur. Bilindiği gibi Nizamü'l Mülk'ün temelini attığı ilk Selçuklu medresesi sünnilîğin, Şii-Batîni cereyanlara karşı

24. Amasya Tahrir Defteri, Tapu ve Kad. G.M. Arşivi, Nr. 26, s. 111b; Defter-i Evkaf-ı Rum, Aynı Arşiv, Nr. 583, s. 83a.

25. Amasya Defteri, s. 46a.

26. Amasya Defteri, s. 42b.

27. Amasya Defteri, s. 35a.

28. Amasya Defteri, s. 143a.

29. Argoma Selçuklu devrinde de nahiye merkezidir, bk. İ. Kayaoğlu; Tunumtay Vakfiyesi, VD. XII, s. 105.

30. Amasya Defteri, s. 45a.

31. Amasya Defteri, s. 34b.

32. Amasya Defteri, s. 44b.

33. Yer adlarının tesbiti için İçişleri Bakanlığının yayınladığı Köylerimiz (1928, 1933, 1968) ve Türkiye'de Meskun Yerler Kılavuzu adlı kitaplarla 1/25.000 ölçekli haritalardan yararlanılmıştır.

34. Oğulbey Vakfiyesi, V.G.M. Arşivi, D. 15, s. 193. O. Turan; Mübarizeddin Ertokuş Vakfiyesi, (Belleten, Sayı 24, s. 424); İ. Kayaoğlu, Rahat oğlu Vakfiyesi, VD. XIII, s. 1-29.

müdafaasını yapmıştır. Anadolu'ya gelen Selçuklular da çoğunlukla Hanefi mezhebinde buldukları için sünni mezhepler arasında fark gözetmemişlerdir. Ancak medreselerde müderrislerin hanefi olmasına ihtimam göstermişler, fakat öğrenciler için ayırım yapmamışlardır. Nitekim Altun-Aba medresesi vakfiyesinden öğrencilerin hanefi ve şafii mezhebinden olabileceği³⁵, Karatay vakfiyesinde de dört sünni mezhebden öğrencinin medresede öğrenim yapabileceği belirtilmiştir.³⁶

Vakfiye, medresede öğretilen bilimlerden sadece furu ve usul'ü kaydetmektedir. Bu sebeple müsbet bilimlerin okunup okunmadığı bilinmemektedir. Öğretim kadrosu bir müderris ve bir muid (yardımcı) dan ibaret olan medresesinin altısı ilk sınıfta, altısı ileri sınıfta bulunan 12 öğrenci mevcudu vardır. Vakıf gelirinden müderrise yıllık 300 mud buğday, 1200 gümüş dirhem, muid'e de yıllık 240 gümüş dirhem ücret tahsis edilmiştir.³⁷ Öğrencilere (fakihlere) ise yıllık 90 dirhem tahsis ayrılmış olup, bu meblağın, ileri sınıfta olan altı öğrenciye 10'ar, diğer altı öğrenciye de 5'er dirhem olmak üzere taksim edilmesi şart koşulmuştur.

V- Vakfiyeyi Onaylayan Kadı ve Şahitleri

Vakfiyeyi Kayseri Kadısı Reyli Ahmet, Serasfad (سرافاد) b. Ahmed onaylamıştır. Adı geçen kadı Sivas Darü'ş-şifa'sı vakfiyesini de onaylamıştır. Babasının adı Darü'ş-şifa vakfiyesinde Serasfad şeklinde okunmaktadır. Amasya'da yapılan vakfın Kayseri kadısı tarafından tesbit ve tescilinin yapılarak onaylanmasını izah etmek oldukça güçtür. Halifet Gazi vakfı ya kendi Kayseri'de iken yapmıştır, yahut da adli idare bakımından vakfiyenin Kayseri kadılığınca onaylanması gerekiyordu. Şahitlere gelince bunlardan İbrahim b. Tuli b. Türkanşah'ın, Halifet Alp-Gazi'nin amcazede olduğu anlaşılıyor. Diğer beş şahit maruf kimseler değildir.

Vakfiye 1367 yılında Halifet Alp-Gazi soyundan gelen ve Emirzade adıyla tanınan aile tarafından yenilenmiştir.³⁸ 1448 yılında da bir dava konusu olmuş ve o zaman Amasya kadısı bulunan Abdurrahman b. Muhammed Musluhi³⁹ tarafından hükme bağlanıp tekrar yürürlüğe konmuştur. Vakfiyenin bugün mevcut olan sureti 1448 de adı geçen Amasya kadısının kararından çıkan nüshadır. Vakfiyenin sonundaki şahitler listesi ise XV. yy. a aittir.

VI- Vakfiyeye Göre XIII. yy. da Amasya'nın Toponomisi

Vakfiye, gelirleri Medrese'ye tahsis edilen taşınmazların sınırlarının tesbit ve tescili dolayısıyla 1225 yılında Amasya'da varolan fakat şimdiye ka-

dar bilinmeyen bazı abidelerin adlarını kaydetmekte ve şehre ait toponomik bilgiler vermektedir. Bir kısmı Danişmendliler zamanında yapılmış olan ve Amasya'nın en eski abideleri olarak niteleyebileceğimiz bu abideler, aşağıda görüldüğü gibi tesbit edilmektedir.

1. *Halifet Gazi Hanı*: Vakfiye, Halifet Gazi'nin Amasya'da çarşı içinde Meydan Kapısı yakınında ayrıca bir han yaptırmış olduğunu haber vermektedir.

2. *Yağlıbasan Hanı*: Tokat ve Niksar'da birer medrese ve cami, Sivas'ta bir medrese, bir hangâh yaptırmış olan Danişmendli hükümdarı Yağlıbasan, Halifet Gazi vakfiyesine göre Amasya'da da bir han yaptırmıştır.

3. *Halifet Gazi Hamamı*: Vakfiyenin kaydından Halifet Gazi'nin Amasya'da meydan kapısında gelirinin 1/5'ini Medrese'sine vakfettiği bir de hamam yaptırmış olduğu anlaşılmaktadır.

4. *Rıdvan Hamamı*: Saraçlar çarşısında, Hasan mescidi yakınında olduğu belirtilen hamamın sahibi Emir-i ahur Rıdvan'ın kimliği hakkında kaynaklarda, bilgiye rastlanmaz. Alâaddin Keykubad tahta geçtiğinde Emir-i ahur olan Zeyneddin Başara 1223 yılında diğer emirlerle birlikte sultan tarafından öldürülmüştür. Bundan sonra 623/1225 yılına doğru Emir-i ahur olarak Esededdin Ayaz'ın adına rastlanır.⁴⁰ Vakfiyede adı geçen Rıdvan bu tarihler arasında Emir-i ahur'luk görevine getirilmiş olabilir; aksi halde onun Danişmendliler zamanında Emir-i ahurluk yapmış bir kimse olduğunu kabul etmek gerekir.

5. *Lala Mescidi*: Lalalık yapmış emirlerden birisi tarafından yaptırılmış olduğu anlaşılıyorsa da hangi tarihte ve hangi Lala tarafından yaptırıldığını bilemiyoruz. Belkide Danişmendliler devrinde yaptırılmıştır. Selçuklu emirlerinden Lala unvanını taşıyan Çankırı Darü'ş-şifa'sı banisi Ferruh Lala ile Alâaddin Keykubad ve II. Gıyaseddin Keyhüsrev devri devlet adamlarından, İçel bölgesine adı verilen, Kamereddin Lalayı tanıyorsak da bunların söz konusu mescidin banisi olduğunu söylemek mümkün değildir.

6. *Hasan Mescidi*: Mescidin banisi olduğu şüphesiz olan Hasan'ın kimliği hakkında bir bilgi-

35. O. Turan; Semseddin Altun-aba Vakfiyesi, Belleten sayı 42, s. 202.

36. O. Turan; Celaleddin Karatay ve Vakıfları, Belleten, sayı 45, s. 74.

37. XIV. yy. başlarında Anadolu'da 1 dirhem 3.086 gr. dir. Anadolu mudu 1 Mısır irdebine eşit olup, 1 irdeb 69,5 kg. dir. (W. Hinz; Islamisch Marse und Gewichete, s. 5, 46).

38. V.G.M. Arsivi, D. 610, s. 40.

39. Abdurrahman Musluhi 1426 dan 1456 ya kadar 30 yıl Amasya kadılığı yapmıştır. (Amasya Tarihi, c. III, s. 202, 224).

ye sahip değiliz. Ancak Hüseyin Hüsameddin Efendi Danişmendli Yağıbasan'ın emirlerinden Hüsamüddeve Hasan'ın Amasya'da bir mescit yaptırdığını Öz nahiyesindeki Hasan Alanı çiftliğini bu mescide, vakfettiğini yazar.⁴¹ Ancak Hüseyin Hüsameddin'in verdiği bu bilgiyi, herhangi bir kaynağa dayanmadığı için ihtiyatla karşılamak gerekir.

7. *Hangah*: Halifet Gazi medresesi yanında olduğu belirtilen bu hangah muhtemelen Danişmendliler zamanında yaptırılmıştır.

8. *Köprüler*: Vakfiye Amasya'da Subaşı adını taşıyan bir köprü ile Kertos () adında bir mahalleyi kaydeder. Evliya Çelebi Amasya köprülerinden Maydanos, Serkis ve Alçak Köprü'lerin adlarını verir ve şehirde 48 İslam, 5 Hıristiyan mahallesinin bulunduğunu yazar.⁴² Amasya tahrir defterinde⁴³ XVI. yy. sonlarında şehrin 51 mahallesi olduğu görülür. XVIII. yy. da şehrin geliştiği ve yeni iki mahallenin kurulduğu anlaşılmaktadır.

9. *Çarşılar*: Vakfiyenin manifaturacılar ve saracılar çarşıları kaydından, diğer Selçuklu şehirlerinde olduğu gibi Amasya'da da aynı işi yapan esnaf ve sanatkarların aynı çarşıda toplandıklarını öğreniyoruz.

10. *Şehir Surları*: Amasya surları Hellenistik devrinden kalmadır. Alâaddin Keykubad zamanında tamir edilmiştir.⁴⁴ Evliya Çelebi surların Meydan, Maydanos, Serkis ve Karanlık adlarını taşıyan dört kapısı olduğunu yazar.⁴⁵ Meydan kapısı vakfiyede de kaydedildiğine göre kapılara Danişmendliler veya Selçuklular zamanında Türkçe adları verilmiştir.

VII— Osmanlı İmparatorluğu Devrinde Halifet Gazi Medresesi Vakıfları⁴⁶

Köyün Adı	Köyün Adı
Yüzbegi	Temurağlı
Karaman	Halifet
Harmanağlı	Mahmurlu
Öyük	Gücemid
Uzunoba	

Halifet Gâzi Medresesi Vakfiyesi

Vakfiyenin Arapça metni Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde, Defter 610, s. 37-39'da kayıtlıdır. Deftere 1916 yılında kaydedilen vakfiyenin başında kayıt ve istinsah notunda "Amasya'da kain Halifet Gazi Vakfının işbu suret-i vakfiyesi şuray-ı evkâfın Haziran 332 tarihli kararına tevfiқан 30 Şevval 334 tarihinde sudur-u irâde-i âliyye mu'cibince kaydolunmuştur" yazılıdır.

(Tercüme)

Bu vakfiye ilâvesiz ve noksansız olarak aslından nakledilmiştir. Bunu, şânı yüce Allah'a muhtaç Amasya kadısı Hacı İbrahim yazmıştır. Allah onu affetsin.

Mamur ola çün Kâbe-i Beyt-i del İbrahim

Yardım edici odur.

İlâvesiz ve noksansız aslına uygun olarak nakledilen bu yazıyı Amasya kadısı Abdurrahman b. Muhammed Muslihi —yüce Allah her ikisini de bağışlasın— haram ayı muharremin sonunda hicri sekiz yüz elli iki (852) yılında yazdı.

Yardım edici odur.

Amasya kadısı mevlâ, âlim ve mağfur Mevlânâ Abdurrahman b. Muhammed Muslihi —toprağı bol olsun— tarafından aslından nakledilen bu yazıyı adı geçen nâkil Amasya kadısının oğlu fakir Muhammed Muslihi yazdı. Yüce Allah onları affetsin.

Bu yazıda adı geçen şahitlerin şehâdeti ile adı geçen vâkıfın kendisine nisbet edilenlerin hepsini ikrâr ettiği katımda sabit, gerçek ve şer'i olarak süsüt buldu. Vakfı yapan kişiden vakfın yerlerini, masraflarını ve şartlarını sorduktan ve yüce Allah'a istiâre ettikten sonra vakfiyenin doğruluğuna hükmettim. Yanımdaki şahitleri, âdil kimseleri bu hüküme şahit kıldım. Bunu rabbinin rahmetine muhtaç olan Ahmed bin Serâsfâd (سرافاد) bin Ahmed el-Râzi yüce Allah'a hamd ve Peygamber'e selâm ederek yazdı.

Noksan sıfatlardan münezze, mahlukata benzemeyen canlı, ebedi ve kaim olan, bâki kalan, kâinatın varisi, her şeye can veren ve hâkim olan Allah'a hamd olsun. Sıfatlarında mahlukata benzemeyişindeki hikmetini eksik çıkarıcı hiç bir şey söz konusu olamaz (hikmetinden sual olunmaz). O (Tanrı) hareket edenin hareketlerini ve duranın da duruşlarını bilendir. O, kötü işle uğraşan ve

10. İ.H. Uzuncarsılı; Kitabeler, I., s. 62.

11. Amasya Tarihi, c. II, s. 320-321.

42. Seyahatname, c. II, s. 185.

43. Amasya Defteri, Tapu ve Kadastro Gen. Md. Arşivi, Nr. 26.

44. M.H. Yinanç; Amasya, İA.

45. Seyahatname, c. II, s. 187.

46. Amasya Def., Tapu ve Kadastro Gn. Md. Arşivi, Nr. 26, s. 42a, 43a, 45a, 46a-b, 111b; Def. Ev. Rum, Aynı Arşiv, s. 78a, 81a, 83a.

günah işleyen asinin tövbesini kabul eder. Yeminden dönenleri, iyilerin ve kötülerin günahlarını affeder. Çiftçinin toprağa attığı tohumu çoğalttığı gibi çoğaltmak için sadakaları kabul eder. İyi işler yapan mü'minleri onlara güzel mükâfatlar vardır diye müjdeler. Onlar (o mükâfatlarla) ebedi olarak kalacaklar. İlk yedi âyet (fatiha suresi) veya ilahi söylendikçe ona devamlı hamd ederim. Devamlı nimetlerine şeriat kaideleri zikredildikçe şükreder onun ikinci, üçüncü ve diğer ortağı olmadığına, yaratıcılık ve uluhiyette tek olduğunu birlerim. Büyücülerin şerrinden korunan ümmi peygamber Muhammed'e salat ederim. Allah'ın salat ve selamı onun, ashabinin, Sam, Ham ve Yasef neslinden gelenler devam ettikçe, üzerine olsun. Sonra akıllı ve anlayışlı kimsenin en büyük amacı, faziletli ve olgun kimsenin hedeflerine taalluk eden en mühim mesele, insanın kendisi için kazanabileceği en hayırlı kazanç dünya ve ahiret mutluluğudur. Mutluluk ise, iyi işlerin neticesi olup, onu yapan kimsenin ölümünden sonra da kesilmez. Bunlardan birisi cahilin kılavuzu olan faydalı ilimdir; bir diğeri kendisine hayır duada bulunan evladdır ki, babasına tanrı katında en şerefli durağı vermesi için dua eder; bir diğeri de ihtiyacı bildiren veya gizleyen ihtiyaç sahipleri için yapılan geçerli sadakadır. Bu, gelmiş ve gelecek insan oğullarının efendisi ve hayırlısının sözünün manasıdır. İnsan oğlu ölürse üç şeyi yapanlar hariç diğerlerinin amel defteri kapanır. Kendisinde bu faziletleri bulundurup bunlar vasıtasıyla yüce Allah'ın rıza ve rahmetine ulaşanlara, dünya hayatında elindeki nimetlerin gölgesinin yakında kaybolacağını ve mutluluk semasındaki yıldızının batacağını bilenlere, dünyada iken ölümü gelmeden önce ahireti için tedarikli davranıp azığını alanlara ve hasret duyacağı gün için tedarikli olup pişmanlıkları ile günahlarını yıkayanlara ne mutlu. Allah'ın salat ve selamı peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed'e ailesine ve ashabına olsun; yardım Allah'tandır.

Esirgeyen ve bağışlayan Tanrı'nın adıyla.

Bu zikredilenler fakir kul - Allah'ın rahmet ve rızası onun üzerine olsun - Kayseri, yöresi ve ona bağlı yerler hakimi Ahmed b. Serasfad (سراسفاد) b. Ahmed Razinezinde hür müslüman insanlar olan adil, iyiliği, diyaneti, doğruluğu ve emaneti bilen; yalandan, kapalı sözlerden kaçınan, zina ve hiyanetten korunan diğer ricalin şahadetleri ile subut buldu. Bu şahitler; Sinaneddin Savcı b. Badgir (بادگیر) b. Abdullah ve Bedreddin İbrahim b. Suli b. Türkânşah ve Zahiriddin Hurşid b. İbrahim b. Musa ve Necmeddin Ebu'l feth b. Emir Han ve Bedreddin Salih b. Hacı Çarık b. İlyas ve Hurremşah b. Ömer b. Ali'dir. Bu şahitler (Vakfi-

yenin sonunda adları bulunan şahitler) yukarıda adı geçen hakim (Abdurrahman Muslihi) huzurunda ve vilayet mahallindeki hüküm meclisinde şer'i olarak açılmış dava sonunda şer'an müteceviz sayılan kişilerin inkârından sonra şahitlik ettiler. Hakim, şahitlere teşekkür ettikten sonra adil ve teziye ehlinden bir kısmını topladı. Bunlar, Allah'ın rahmet ve rızasına erişen büyük emir Mübarizüddin Halifet Alp b. Suli b. Türkânşah'ın bu vakfı adı geçen şahitlerin nezdinde aklen ve bedenen sağlıklı olarak altı yüz yirmi iki (622) yılında (bağış ve sadaka olarak) ikrar ettiğine, hükmünün geçerliliğine ve emrinin cevazına şahit kılındılar. Vakıf, bu yazıda ayrıntılı ve açık olarak mevzileri tahdit edilen müşterek ve ayrılmış, mütevellisi tayin edilen, mevkuflardan her birisine ayrılan masraf miktarı belirtilen, şartları ve harcanacağı yerleri anılan aşağıda zikri gelecek yerlerin hepsini ebediyen sadaka habs ve vakfetti. Allah'ın rızasını kazanmak, sevabını çoğaltmayı talep etmek, öbür dünyada halinin iyi olmasını sağlamak, hesap ve diriliş gününde (kıyamette) üstünlük ve kurtuluş için şiddetli ceza ve azabdan kurtulmak, Allah'ın insanları ak ve karaya boyadığı günde yüzünün ak çıkması, insan oğlunun dünyada verdiklerinin karşılığını almayı beklediği, hiç kimsenin kimseye faydası olmadığı, tek hüküm verenin Allah olduğu, ruhların ve meleklerin bir safta dizildiği, sözlerinde doğru olanlar hariç rahman'ın izin verdiklerinden başka kimsenin konuşmadığı, kâfirin keşke toprak olaydım dediği, Allah'ın ihsanda bulunanların bağışlarını boşa çıkarmadığı ve sadaka verenleri mükâfatlandırdığı günde sadakasının gölgesinde olmak için vâkıf bu vakfı yaptı. Şahitler böylece şahitliklerini yapıp söylediklerinin doğruluğu, kanaati adı geçen hakimde hasıl olup hasmın dört şahit getirememesi ve dinlenenleri yaralayıcı bir delil ortaya koyamaması ve aczini itiraf etmesinden sonra şahitliklerini kabul etti. Sonra yetkili birisi hakimden vakfiyenin doğruluğuna hüküm verilmesini ve gereğinin yapılmasını istedi. Hakim Allah'a istiarede bulundu. Bu istiareyi kendisine yardımcı ve hidayet vesilesi kıldı. Bu konuda düşündü ve fikri gücünü harcadı. Müctehitlerden bazılarına -Allah onların hepsinden razı olsun- tabi olarak bu ebedi vakfiyenin doğruluğu, gereği ve görülen masrafları hakkındaki hükme kendi ictihat ve görüşünü eda etti. Sonunda aşağıda bütün ayrıntıları görülecek olan vakfın doğruluğuna, gereğine, masraflarına ve şartlarına hükmetti. Bu vakfın hakkındaki hüküm ve kazasına orada bulunan adil şahitleri efendimiz Muhammed'in -Allah'ın salat ve selâmı ona olsun- 622 hicret yılının cemâziye'l-evvel ayının ilk on günü içinde şahit gösterdi. Adı geçen vâkıf Mübarizüddin Halifet Alp b. Suli b. Türkânşah'ın istekli ve dürüst bir niyetle ebedi ve

sadaka olarak vakfettiklerinin cümlesinden mevkuf olup sadaka ve tahsis ettiği yerler şunlardır:

Amasya köylerinden biri olan Gücmid (كوجميد) köyünün tamamı; dört hudutla çevrili olup;

1. Mandrak (ماندراسي) cihetine uzanır ve tamamı çayırdadır son bulur.
2. Endikdos (انديكدوس) diye bilinen köyün arazisi hududuna,
3. Bedonos (بدانوسى) köyü arazisine,
4. Aştakul (اشتاقول) diye maruf büyük nehre kadar uzanır.

Amasya şehri yöresinden Kuru (قورى) yani Uzunoba diye maruf tamamı 26 sehim¹ olan mezraanın 16 müşterek sehimini; tamamı dört hudutla çevrili olup:

1. Ercük (ارجوك) köprüsü yolu, Hıfad (حفاذ) yani Halifet köyü nehrinden Şeceret ül-Gubeyre'ye yani Karaağaç'a ve Hıfad (Halifet) köyü nehrine ve Bayram ağılına akan nehir koluna,
2. Bayram ağılından Musursa (موسرنا) yani Yüzbegi köyü yolu üzerindeki su kuyusuna,
3. Alişir (على شير) ağılı diye maruf büyük vadiye,
4. Murumil (مروميل) köyü arazisine ve Ercük köprüsüne kadar uzanır.

Candar yani Öyük Candar diye maruf aslı 26 sehim olan mezraanın 16 müşterek sehiminin tamamı; dört hudutla çevrili olup:

1. Kargılar köyü arazisi hududundan Yuda () köyü ve Yasani () köyü hududuna ve Ab-ı Buzurk (آبى بوزورك) diye maruf suya,
2. Ağar (اغار) köyü arazisine,
3. Gilbeyan (غلبيان) köyü hududuna,
4. Bacul (باجول) köyü hududuna ve buradan Kılavuz (قلاوز) köyü hududuna kadar uzanır.

Amasya köylerinden biri olan Ganu (غانو) köyü arazisine bitişik arazinin tamamı; dört hudutla çevrili olup:

1. Kürt (كرد) bağına,
2. Güc Arslan (كوج ارسلان) bağına,
3. Adı geçen köyün arazisine,
4. Yola kadar uzanır.

Amasya dışında Subaşı (سوباشو) köprüsü yakınına bitişik bağ ve arazinin tamamı; bu ikisi dört hudutla çevrili olup,

1. Güc çocukları mülküne,
2. Ekmekçi Muhammed mülküne,
3. Ömer mülküne,
4. Yola kadar uzanır.

Vakfın Amasya şehrinde inşa ettirdiği bilinen medreseye bitişik bahçenin tamamı;

1. Medrese,
2. Gödül (كدول) çocukları mülkü.

3. Hangah (tekke) vakfı,

4. Emir Şücaeddin Tekvur (تكور) Sinan mülküne kadar uzanır.

Amasya şehrinde Kertos (كرتوسى) mahallesinde bulunan birbirine bitişik ev ve ahırın tamamı; bu ikisi dört hudutla çevrili olup:

1. İmamü'l-Alem müderris Bedreddin İbrahim b. Halil ve Şücaeddin Güç-aba (كوج ابا) mülklerine,
2. Hüseyin mülküne,
3. ve 4. yola kadar uzanır.

Amasya şehrinde sur içinde Meydan Kapısı üzerinde bulunan aslı beş sehim olan hamamın bir sehimini; dört hudutla çevrili olup:

1. Şehir suruna,
 2. Sinaneddin Musa mülküne kadar uzanır²
- Amasya da çarşıda bulunan Han'ın yarısı; dört hudutla çevrili olup:

- Üç hududu üç yola,
 4. Oruç (اوروج) mülküne uzanır.
- Adı geçen şehirde bez çarşısında bir dükkan; hudutları:

1. Cemal mülkü,
2. Lala Mescidi vakfı,
3. Melik Yağı-Basan Hanı,
4. Yol ile çevrilidir.

Hazain (ayakkabıcılar) çarşısında bir dükkân; hudutlarından:

1. Emir Şücaeddin Tekvur Sinan mülkü,
2. Emir-i ahur diye bilinen Rıdvan'ın hamamı,
3. Hasan Mescidi vakfı,
4. Yol ile çevrilidir.

Turhal'da bir hamam; hudutları:

1. Şahinşah (شاهنشاه) mülkü,
- Üç hududu yol ile çevrilidir.

Vakıf, büyük emir Mübarizüddin Halifet Alp b. Süli b. Türkânşah yukarıda açıklandığı üzere adı geçen yer ve mevzileri, parçaları ve müşterekleri ile doğru şer'i ve kat'i bir şekilde tamamen Allah'ın kutsal yeri olarak ebedi, sürekli ve daimi olarak vakfetti. Çağların ve zamanın geçmesi onu değiştiremez. Üzerinden ne kadar çok zaman geçerse o kadar yeniler ve pekiştirir. Üzerinden ne kadar vakit geçerse onu ebedileştirir ve değişmez kılar.

Adı geçen vâkif —Allah ona rahmet eylesin— bu vakıflardan hasıl olan gelir hasılat kâr ve icarların ilk önce vakfın imarına, şeklinin kalmasına, binalarının islahına, toprağın sürülüp ekilmesine, bozulanın tamirine, yıkılanın bina edilmesine ve adı geçen vâkifin — Allah ona rahmet eylesin — Amasya şehrinde inşa ettirdiği meşhur medresenin imar ve islahına harcanmasını şart koştu. Vakfın gelirlerinden beşte birini mütevellî için tayin etti. Fıru ve usulde Ebu Hanife Numan b. Sabit al-Kufî'nin mezhebi hanefiliğe göre ders veren, öğre-

ten, irşad ve anlatan ve Ebu Hanife'nin –Allah ondan razı olsun– fıkhına göre fıkıh dersleri veren bu medresenin müderrisine her yıl 1200 halis gümüş dirhem (yarısı 600 dirhemdir) ve Amasya'da cari mud üzerinden 300 mud buğdayı her kim olursa olsun, bu medresenin müderrisinin geçimi için zikri geçen dirhem ve buğdaydan tahsis etti. Fer'i ve asli konularda hanefi mezhebine müntesib şer'i öğretim ve öğrencileri irşad için ders vermekte devam gösteren adı geçen müderrise zikredilen tahsisat helal ve hoş olsun. Allah'ın yaratıklarından hiç kimsenin müderrise tahsis edilen meblağı az veya çok noksanlaştırmaya hakkı yoktur. Vâkif –Allah ona rahmet eylesin– bildiği gibi medreseler müderrisinden dersi tekrarlayan ve ifade eden hanefi mezhebinden olan müdde her yıl 240 halis gümüş dirhem (yarısı 120 dirhem) tayin etti. 12 fakih için hanefi olmaları şartı ile her sene 90 dirhem (yarısı 45 dirhem) ve bu fahihlerden altı fakih için her birine 10 ar dirhemden 60 dirhem tahsis etti.

Bütün evkafın işlerinde, herhangi bir şekilde tehlin vermede, ziraat, icar ve diğer muameleleri yapmakta tayin edilen miktarı, evkaftan hasıl olan geliri adı geçen yerlere sarfetmekte oğlu Emir Şücaeddin Tekvur Sinan'ı sahih, şer'i ve kesin bir biçimde mütevellî ve nazır olarak görevlendirmiştir. Mütevellîliğe Şücaeddin Tekvur Sinan'ın ölümünden sonra –hayatta iken değil– onun arzu ettiği, kadınlar hariç, erkek çocuklarının nesilden nesile en iyisini görevlendirme yetkisi verdi. Hayatta olduğu sürece mütevellîlik ve nazırlık adı geçen Emir Şücaeddin Tekvur Sinan'ın uhdesinde kalacak, evkafı ve diğer şeyleri kendisi veya kim olursa olsun itimat ettiği ve güvendiği bir kimse idare edecek. Adı geçen Şücaeddin Tekvur Sinan yüce Allah'ın rahmetine kavuşursa evkafın velayet ve nazırlığına Şücaeddin'in hayatta iken tayin ettiği erkek çocuklarının kuşaktan kuşağa en iyisi bacakacaktır.

Bu geçerli sadaka (vakıf) maksadına uygun şartları ile mahfuz, masrafları harcanacak yerlere yapılması, Allah'ın haram kıldığı yerlerden olarak dokunulmazlığı ile Allah yer yüzüne ve üzerindeki lere varis oluncaya kadar ebedî olarak hedeflerine uygun bir biçimde devam edecektir. Allah varislerin en hayırlısıdır.

Allah'ın yaratıklarından hiç bir azgın sultan, hileci zalim bir vali, kadı veya fakih, fasit tevil, yaldızlı yalanlar ve süslü sözlerle bu vakfiyeyi değiştirmek için gayret sarfetmeye hakkı yoktur. Kim bunu yapar ve yapmaya azmeder veya ebediliğini bozmaya niyet ederse Allah ona yeter ve yapmış olduğu bu kötü işin cezasını ve karşılığını verir. Zalimin ellerini ısırdığı, "Allah'a temiz bir kalble

zelenlerden başka kimseye malın ve oğulların fayda vermeyeceği gün³ mücrimlerin yüzlerinden tanındığı, ayak ve perçemlerinden tutularak hesaba çekildiği, ölçünün konulduğu, divanın kurulduğu "insanın kardeşi, anası, babası, karısı ve çocuklarından kaçtığı, herkesin kendi derdine düştüğü gün"⁴ dağların atılmış pamuk gibi olduğu, Kıtımir ve Nakir'den dolayı Allah'ın cezalandırdığı ve zalimin az veya çok hesaba çekildiği gün, yüce Allah diyor ki –O en doğru söyleyendir– "zerre kadar hayır yapan ve zerre kadar şer yapan onun karşılığını görür."⁵

Bu vakfı tağyir, tebdil, tahrif ve ibtal etmeye yönelecek kimse (muarız) ölüm korkusunu ve sarhoşluğunu, kabri ve onun karanlığını, lahid ve onun vahşetini, sorgu ve sual meleklerinin heybet ve şiddetini onların sorgulama sırasında korkusunu, onlarla karşılıklı konuşmanın sertliğini, insanların âlemlerin Rabbi için kıyam edeceği, "gizliliklerin kalktığı gün"⁶ ve örtülerin yırtıldığı gün ve mücrimin o günün azabından korunmak için oğullarını, babasını, kardeşini, kendisini barındıran bütün ailesini ve yer yüzündekilerin hepsini feda etse dahi korunamayacağı günü hatırlasın. Mücrimin kaçındığı o ateş öyle bir kordur ki, insanın derisini yakar.

Bu vakfın mütevellisi büyük emir Şücaeddin Tekvur Sinan b. Halifet Alp evkafın mütevellîliğini ve nazırlığını, evkafın imaretinin yaşatılmasını, ıslahına gayret edilmesini, şeklinin muhafaza edilmesini, harap olması ve yıkılması halinde onun şimdiki haline iade edilmesini, imarından artan vakıf hasılatının fazlasının zikredilen yerlere sarfedilmesini, genellikle bu konuda vakfın şartlarına uymasını oğlu ve ciğerparesi, erkek çocuklarının en iyisi olan Celâleddin Muhammed b. Emir Şücaeddin Tekvur Sinan'a şer'i sahih ve lüzumlu bir görev olarak devretti. Celâleddin Tekvur Sinan ancak babası Emir Şücaeddin Tekvur Sinan'ın ölümünden ve Allah'ın rahmetine kavuşmasından sonra bu evkafın mütevellisi, nazırı, kayyumu ve müstakil görevlisi olacaktır. Bizzat kendisi veya naiblerinden ve güvendiği kimselerden ve bu konuda hiç bir çabayı esirgemeyen ve hiçbir hak sahibinin hakkını yemeyen kimse tevliyet edecek. Her ne şekil ve sebeple olursa olsun buna Şücaeddin'in çocuklarından hiçbiri itiraz edemeyecektir. Celâleddin Muhammed'den sonra mütevellî, onun tayin edeceği, baba bir kardeşlerinden, en iyisi olacak ve mütevellîlik onun ölümünden sonra bu kardeşe verilecektir. Evkafın mütevellî ve nazırı zikredilen tertip üzere Şücaeddin Tekvur Sinan'ın erkek çocukları olacaktır. Onlardan ilk mütevellî Celâleddin Muhammed olacak, sonra onun tayin edeceği

kardeşlerinden en iyisi, bu ikincinin de ölümünden sonra mütevellilik keza diğer ikincinin kalanlarına intikal ve isnat ettirilecektir. Onlardan hiç kimse kalmayınca dek bu şekilde devam edecek, onlar da öldüğü takdirde adı geçen evkafın mütevellilik ve nazırlık görevi Şücaeddin Tekvir Sinan'ın çocuklarının çocuklarından, kadınlar hariç, en iyisine intikal edecektir. Erkek çocuklarından hiç kimse kalmadığı takdirde bu evkafın nazır ve mütevellisi hakimim o vakit Amasya'da müslümanlar arasından tayin edeceği bir kimse olacak. Şücaeddin'in çocuklarından biri ve onun çocuklarının çocuklarından veya torunlarının torunlarından ve neslinden her kim müteveli olursa evkafın imarından, yukarda zikredilen masraflardan artan gelir, kira ve kâr fazlasını kendi işlerine ve geçimine sakınmadan, çekinmeden ve engel olunmaksızın sarfedecektir. Bu konuda o, dünya ve ahirette herhangi bir sorumluluk ve kınanma durumuna düşmez. Vâkıf, müteveli olacak kişiye mütevellilik ve nazırlığın hakkını vermesini, evkâfın maslahat ve koruma görevlerini gözeterek tasarruf etmesini, evkafın gelirinin artırılması için son gayretini sarfederek bütün tedbirlere başvurmasını, evkafın muhafazasında ve ona yönelecek zarar ve ziyandan korumakta kendisinden önce ecdadı ve atalarının yaptığı gibi ciddi bir gayret sarfetmesini şart koştu.

Medrese yıkılır —Allah korusun— imari ve eski haline iadesi çeşitli engeller yüzünden zorlaşırsa, imaret ve islahından sonra bu evkaftan elde edilen gelir Muhammed —Allah'ın salat ve selamı ona olsun— ümmetinden fakirlere ve miskinlere sarfedilsin. Bu mevkuf olan sadakanın sonucusudur. Vakfın gelir, kâr ve icarından elde edilen hasılat önce medreseyi şimdiki duruma getirmek mümkün olursa, buna sarfedilsin. Sonra, tamirden artan hasılat zikri geçen yerlere harcansın. Bütün bunlarda vâkıfın —Allah ona acısın— şartlarına uyulur.

Hükmü geçerli ve caiz olan müslümanların hakimlerinden birinin hükmü ile bu vakfiyenin sıhhati ve hükmü birleşti. Şer'an sorusu geçerli olan hakim bunu bana sorduktan sonra adil şahitlerin hazır bulunduğu bir celsede yukarda zikredilen tarihte kazası ve hükmüne şahit kıldı. Allah'a ve onun birliğine hamd olsun. Onun hayırlı yarattığı Muhammed'e aile ve ashabına salat olsun.

Bu nüshanın görünüş ve muhteva yönünden aslına uygun olduğuna Muhammed b. Abdurrahman Muslihi şahitlik eder. Allah onları bağışlasın.

Bu nüshanın görünüş ve muhteva yönünden aslına uygun olduğuna alim Bayezid b. Şeyh İma-dü'l-Kasevi şahitlik eder. Allah onları bağışlasın.

Onun (vakfiyenin) sübut bulduğuna görünüş ve muhteva bakımından Kemal b. Hacı İbrahim el-Muttafika şahitlik eder.

Onun (vakfiyenin) sübut bulduğuna görünüş ve muhteva bakımından Muhammed Çelebi b. Haydar Beğ el-Cüdi şahitlik eder.

Onun (vakfiyenin) sübut bulduğuna görünüş ve muhteva bakımından Seydi Ahmed b. Bahşayış Fakih el-Kasevi şahitlik eder.

İçindekine görünüş ve muhteva bakımından Muhammed b. Cüneyd şahitlik eder.

Onun (vakfiyenin) sübut bulduğuna görünüş ve muhteva bakımından Amasyalı Hatib şahitlik eder.

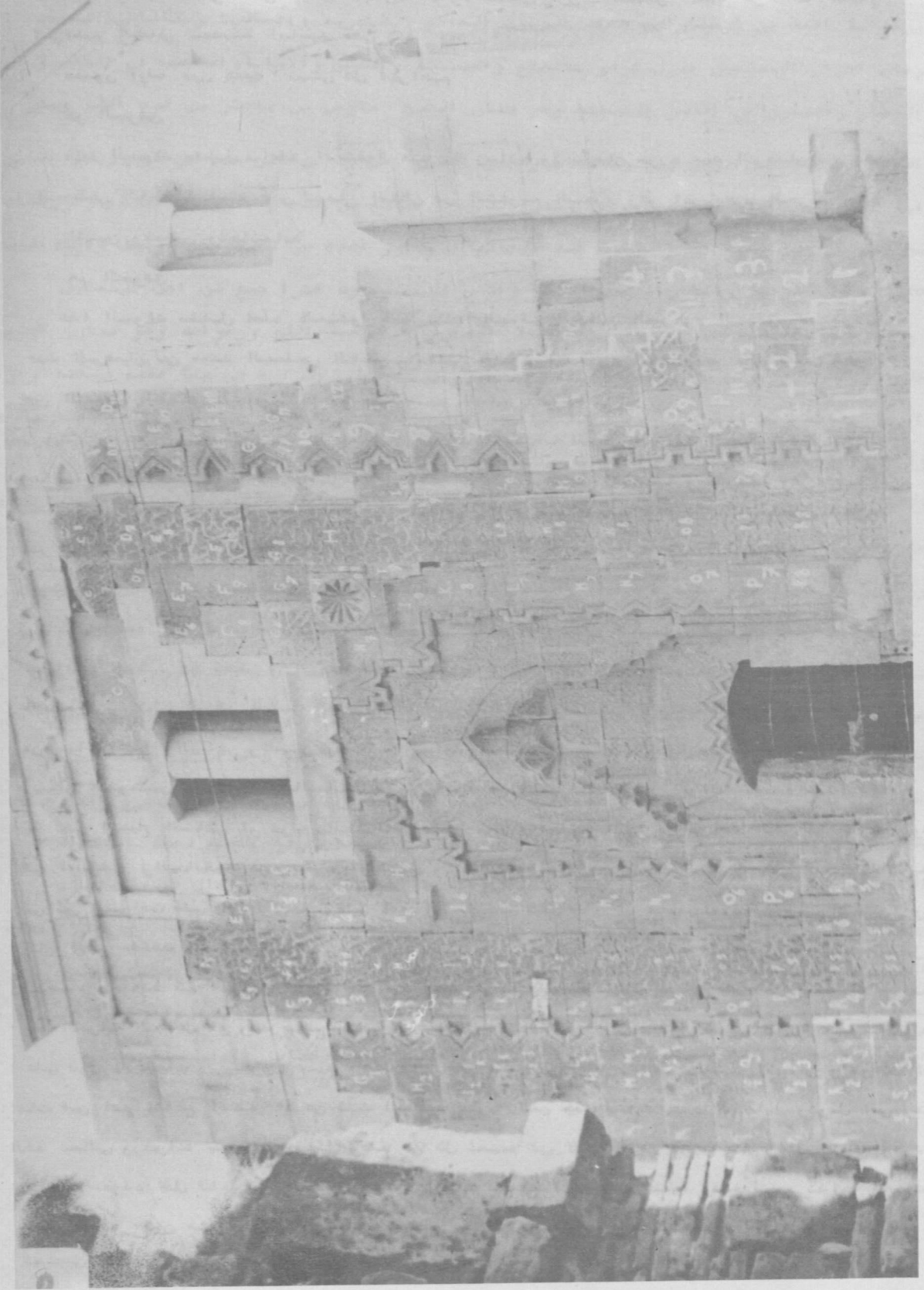
Onun (vakfiyenin) sübut bulduğuna görünüş ve muhteva bakımından Ebu Yusuf b. Emir Ahmed el-Hafız şahitlik eder.

Onun (vakfiyenin) sübut bulduğuna görünüş ve muhteva bakımından Hafız Tahir b. Muhammed şahitlik eder.

İçindekine görünüş ve muhteva bakımından İlyas b. Yakub-Muttafika şahitlik eder.

Ona (vakfiyeye) görünüş ve muhteva bakımından Şah Paşa b. Salih-Kasavi şahitlik eder.

1. Metinde dirhem olarak yazılmıştır.
2. Diğer iki hududu belirtilmemiştir.
3. Kur'an; Sure 26, âyet 88-89.
4. Kur'an; Sure 80, âyet 34-37.
5. Kur'an; Sure 99, âyet 7-8.
6. Kur'an; Sure 86, âyet 9.

Halifet Gazi Medresesi giriş kapısı

وعشرين وستائه من هجرة سيدنا ومولانا محمد عليه الصلوة والسلام والتحية والرضولن فمن جملة ماوقف الراقف المذكور وهو مبارز الدين خليفه الب ابن سولى بن تركانشاه وحبه وابده وتمدق به صدقة موقوفة مؤبده وحبها دائما بنية صادقه ورغبة حاضرة جميع ضيعة كوجميد احدى ضياع محروسة اماميه التى احد حدودها الاثرثة ينتهى الى جهة ماندراس فتعاه الى مرج وشانيها ينتهى الى تخوم الارض قرية تعرف بانديلدوس وشالشا ينتهى الى اراضى ضيعة بدانوس ورابعها ينتهى الى نهر الكبير المعروف باشتاقول ومن ذلك ستة عشر سهما مشاعة من اصل ستة وعشرين درهما من جميع مزرعة معروفة بقوررو من اعمال مدينه اماميه التى يحيط بجميعها حدود اربعة فاحدها من طريق قنطرة ارجوك ونهر قرية يغله الى شجرة الغبيراء ونهر قرية خفار وحافله الجارى الى هريش بيرام وشانيها من مريش بيرام بخرن الماء التى على طريق ضيعة موسشا وشالشا منه الى الوادى الكبير المعروف بمريش على شير ورابعها ينتهى الى اراضى ضيعة فروميل الى قنطرة ارجوك ومن ذلك ستة عشر سهما مشاعة من اصل ستة وعشرين سهما من جميع مزرعة تعرف بجانذار التى تحيط بجميعها حدود اربعة فاولها من تخوم اراضى ضيعة قارغلى الى حدود ضيعة بودا وحدود ضيعة ياسالى الى الماء المعروف باب بزرک وشانيها ينتهى الى اراضى ضيعة اغار وشالشا ينتهى الى تخوم قرية غلبها والحد الرابع ينتهى الى تخوم ضيعة باجول وهذ من حدود ضيعة قلاوز. ومن ذلك جميع ارض متصلة باراضى قرية غانر احدى قرى اماميه التى احد حدودها ينتهى الى كرم كرد وشانيها ينتهى الى كرم كوج ارلان وشالشا يتصل باراضى الضيعة المذكورة ورابعها ينتهى الى طريق ومن ذلك جميع كرم وارض متصلين بقرب قنطرة سوباش بظاهر اماميه وقد احاط بهما حدود اربعة فالحد الاول ينتهى الى ملك اولاد كوج والحد الثانى ينتهى الى ملك محمد الحناز والحد الثالث ينتهى الى ملك عمر والحد الرابع ينتهى الى طريق رمى ذلك حينئذ متصلة بالمدرسة المعروفة بانشاء الواقف فى محروسة اماميه حدها الاول الى المدرسة والثانى ينتهى الى ملك اولاد كدول والثالث ينتهى الى وقف خانقاه والرابع ينتهى الى ملك الامير شجاع الدين تكور سنان. ومن ذلك جميع الدار والاصطبل المتملین الكاشنين فى محلة كرتوس بمحروسة اماميه المحيط بهما حدود اربعة الاول ينتهى الى ملك الامام العالم بدرالدين ابراهيم بن خليل

المدرسى وملك شجا الدين كوجيه والثانى ينتهى الى ملك حسين والثالث والرابع ينتهيان الى الطريق. ومن ذلك سهم واحد مشاع من اصل خمسة اسهم هن جميع الحمام الكائن بمحروسة اماميه وداخل السور على باب الميدان واحاط بجميع الحمام حدوداربعه احدها ينتهى الى سور المدينة وثانيها الى ملك سنان الدين مورى ومن ذلك نصف الخان الكائن فى السزق بمحروسة اماميه المحيط بجميعه حدود اربعة ثلاثة منها الى طرق ثلاثة والحد الرابع ينتهى الى ملك اوروج. ومن ذلك دكان واحد فى سوق البز بالمدينة المذكورة الذى ينتهى حد من حدوده الى ملك جمال زاده والحد الثانى ينتهى الى وقف مسجد لالا والحد الثالث ينتهى الى خان الملك يعسان والحد الرابع ينتهى الى طريق. ومن ذلك حانوت واحد كائن فى سوق العذائى الذى احد حدوده ينتهى الى ملك الامير شجاع الدين تكور خان الثانى يسهى الى حمام رضوان المعروف بامير اخور والثالث ينتهى الى وقف مسجد الحسن والحد الرابع ينتهى الى الطريق. (من ذلك حمام فى ترخال حد واحد من حدوده يسهى الى ملك شاهنشاه والحدود الثلثة الباقية ينتهى الى طرق ووقف الواقف وهو الامير الكبير مبارر البين خليفه ابى ابن سولى ابن تركانشاه هذه الاماكن والمواض المذكور على وجه المشروح اعلاه مفرزها ومشاعها وفقا صحيحا شرعيا عاطعا للملك باتا بتلا محرما بمحارم الله موبدا مظلدا وحبها حبا دائما لايعيرها كرور دهر ولا مرور عصر فكل ماانى عليه زمان جُدُّها واكڈها وان مض عليها اوان ابڈها وحڈها.

وشرط الواقف المذكور رحمه الله ان ماتحصل من هذه الوفوف من الربيع والعله والسماء والاجور يصرى اولا الى عمارتها وايحاء صورتها واصلاح ابنيتها بكراب الارض وتشييتها وترميم ماتشعت من ذلك كله وبناء ماانهدم منها والى عمارة المدرسة المشهورة بانشاء الواقف المذكور رحمه الله بمحروسة اماميه واصلاحها ومال يڈر منها عين للتولية الخمس وللمدرس بهذه المدرسة المواظب على الدرر والتعلم والارشاد والتفهم الحنقى الاخذ بمذهب ابى حنيفه الصعمان بس ثابت الكوفى فى العرور والامول ويكون دروسه الفقهيه من فقه ابى حنيفه رض الله عنه فى كل سنة الى درهم ومايسنا درهم من الدرهم الفضة الحالصة

النصف ستمائة درهم ومن الحنطة ثلثمائة بالمد المتعارف في محروسة اماميه يتناول المدرس بهذه المدرسه كاشنا من كان في السنة الواحدة ماتقدم ذكره من الدراهم والحنطه بعد ان يكون مواظبا على القاء الدروس وارشاد الطلبة للتعليم الشرعى المنتسبين الى المذهب الحنفى اصلا وفرعا هنيئا مرثيا ليس لاحد من خلق الله ان ينقص من المبلغ المذكور للمدرس قليلا ولا كثيرا وعين الواقف رحمه الله للمعيد الحانفى الغائم بالاعادة والافادة كما هو المعهود من معيدى المدارس فى كل سنة مأتى واربعين درهما من الدراهم الغضية الخالصة النصف مائة وعشرون درهما وعين لاشئ عشر فقها بشرط ان يكونو حنفيين كل سنة تسعين درهما النصف خمسة واربعون درهما من تلك ستون درهما لسة من الفقهاء لكل واحد عشره قد فوض التولية والنظر فى جميع الاوقاف اولقيام بعمارتها واسغلالها بطشر وجوه الاستغلال من الزراعة والاجارة والمعاملة وفى تعيين المقدار وصرف ما يحمل من الاوقاف الى المصارف المذكورة الى ابنه الامير شجاع الدين تكور سنان تفويضا صحيحا شرعى وجعل له اسناد التولية الى من شاء شجاع الدين تكور سنان من ذكور اولاده الاصلح فالاصح منهم دون الاناث بعد وفاته لا فى حال حيوته وفما دام الامير شجاع الدين تكور سنان فى حال الحيوه فالولايه والنظر له يتصرف بنفسه فى الاوقاف وغيرها فمن يعتمد عليه ويتق به كاشنا من كان فاذا درج شجاع الدين تكور سنان المذكور الى رحمة الله تعالى يكون الولاية والنظر على حاصل الاوقاف الى من عينه شجا الدين حال حيوته من اولاده الذكور الاصلح فالاصح منهم لاتزال هذه الصدقة الحاربية فى سبيلها محفوظة بشرائطها مصروفة الى مصارفها محرمة حرامم الله تعالى مؤيدة مظللة محتبسة الى ان يرثالله البلاد والعباد وهو خير الوارثين ليس لاحد من خلق الله من سلطان جاشر ووال طالم غاشم اوقاض او فقيه ان يسعى لابطال هذه الوقفية بتأويل فاسد وابطايل مزخرفة وافتاويل مموهة فمن فعل ذلك او صمم العزم عليه واراده فى خلقه فالله حسيبه ومجازيه على سوء ضيعه يوم يعرض الظالم على يديه "يوم لا ينفع مال ولا بنون الا من اتى الله بقلب سليم" (1) يوم يعرف المجرمون بسيماهم فيؤخذ بالنواص والاقدام يوم يوضع الميزان يوم ينشر الديوان اليوم يفر المرء من اخيه وامه وابيه وصاحبته وبنيه لكل امرئ منهم يومئذ شأن يفنيه" (2)

(1) Kur'ân, Sûre 26, âyet 88-89.

(2) Kur'ân, Sûre 80, âyet 34-37.

يوم يكون الناس كالفراس المشون وتكون الجبال كالعين المسفوس يوم يجازى الله على النقيير والقطمير ويواخذ الظالم بالقليل والكثير قال الله تعالى وهو اصدق القائلين⁷ "من يعمل مثقال ذرة خيرا يره ومن يعمل مثقال ذرة شرا يره" (I)

فليذكر المعرض لهذه الاوقاف بالتغيير والابدل والتحريف والابطال مهابة الموت وسكرته والغبير وظلمته والتحد وجسته ومنكره وهييته ونكيرا وشدته وهول مسئلتها وحشونة محاورتها والوقوف بين يدي الله يوم يقوم الناس لرب العالمين "يوم تبلى السراير"⁽²⁾ وتهنك السناثر ويو الجرم لو يفتدى من عذاب بنييه وصاحبته واخيه وفصيطة التي تتويبه ومن في الارض جميعا ثم يحيه كلا انهى لظى نزاعة للشوى

قد اسند متولى هذه الاوقاف وهو الامير الكبير شجاع الدين تكور سنان ابن خليخت الب التولييه والنظر فى هذه الاوقاف والقيام بعمارتهما والسعى فى اصلاحها وحفظ صورتها واعادتها الى ماهى عليه الان بعد الخراب والانهدام وصرف مايفضل من العمارة من حاصل الوقف الى المصارف المذكوره وابتاع شرائط الوقف فى ذلك كله الى ولده وفلذة كبده والاصح من اولاده الذكور وهو جلال الدين محمد بن الامير شجاع الدين تكور سينان اسندا صححا وتفويضا شرعيا على انه اذا نزل بالامير شجاع الدين تكور سنان نازلة الموت وانتقل الى جوار الله كان المتولى لهذه الاوقاف والناظر فيها والقيام عليها والمستقل لها جلال الدين محمد بن تكور سينان يتولى ذلك بنفسه ولم يعتمد عليه من نوابه وامناثه لايألو فى ذلك جهدا ولايبحر لذر حق حقا ولا يعارفه احد من اولاد شجاع الدين فى ذلك كله بوجه من الوجوه ولا سبب من الاسباب ويكون المتولى بعد جلال الدين محمد من عينه هو من اخوته لابه الاصلح فالاصح منهم وفوض القوليه بعد وفاته لاتزال التولية والنظر فى الاوقاف لاولاد شجاع الدين تكور سينان الذكور منهم دون الاناث على الترتيب المذكور فاولهم متوليا جلال الدين محمد ثم من يسنده هو اليه من اخوته الاصلح فالاصح ثم بعد وفات الثانى يكون المتولى من بقية الثانى هكذا الى انه لايبقى احد منهم فاذا انقرضوا كان المتولى والناظر فى الاوقاف المذكور واولاد شجاع الدين تكور سينان الذكور منهم دون الاناث يقدم الاصلح فالاصح منهم فاذا انقرضوا ايضا ولم يكن لهم اولاد ذكور كان الناظر والمتولى لهذه الاوقاف من عينه الحاكم بين المسلمين محروسة اماميه يومئذ وكل من كان متوليا من

1- القرآن، سورة الفرقان، الآية 24.

2- القرآن، سورة البقرة، الآية 25.

اولاد شجاع الدين تكجور سينان واولاد اولاده وعقبه ونسله كان له ان يصرف التامل من غلة الاوقاف واجوزها وربيعها عن العمارة والمصارف المذكورة اعلاه الى مصلحة نفسه يتناول من غير خط ولا حجر ولا منع بل يكون هو في كل من ذلك ليس عليه لائمة في الدنيا ولا في الاخرة شرطان يعطى التولية والنظر حقهما ويتصرف في الاوقاف مراعيًا للحفيظة و المصلحة محافظا على اسباب التشمير والتمنة مشمرا عن ساق الجد والاجتهاد في الحفظ والدفع لهما عما يتوجه اليها من النوائب كما هو داب ابائه واسلافه فاذا خربت المدرسة والعياد بباله وتعدر عمارتها واعادتها الى حالتها لمانع من الموانع فما تحصل من هذه الاوقاف بعد عمارتها واصلاحها تكون مصروفًا الى الفقراء والمساكين في امة محمد صلوات الله وسلامه عليه وهذا هو اخر المصارف لهذه الصدقة الوقوفة فان امكن اعادة المدرسة من حاصل الوقف وربيعة وعلته واجوزه الى ان يعود الى مثل حالها التي هي عليها الان ثم يصرف ما فضل من العمارة الى المصارف التي تقدم ذكرها ويتبع في جميع ذلك شرط الواقف رحمه الله وقد اتمل بصحة هذه الوقفية ولزومها حكم حاكم من حكام المسلمين جائز الحكم نافذ القضية واشهد على حكمه وقضائه من حضر من اليهود والعدول بعد ان سألني ذلك من جازت مسألته شرعا وذلك في التاريخ المذكور اعلاه والحمد لله وحده وصلواته على خير خلقه محمد واليه وصحبه .

يشهد بان الواد مقابل باصله ظاهرا وباطنا محمود بن عبد الرحمن المملحي

غفر لهما .

يشهد بأن العواد مقابل باصله ظاهرا وباطنا بايزيد بن شيخ عماد القموي غفر

لهما خالق العليم .

يشهد بشوته كمال بن الحاج ابراهيم المتفقه ظاهرا وباطنا .

يشهد بشوته محمد جلبى بن حيدر بك الجندي ظاهرا وباطنا .

يشهد بشوته سيدى احمد بن بخشايش فقيه العموى ظاهرا وباطنا

يشهد بما فيه محمد بن جنيد ظاهرا وباطنا .

يشهد بشوته محمود الحاج على الحطيب لالاماس ظاهرا وباطنا .

يشهد بشوته ابو يوسف بن امير احمد الحافظ ظاهرا وباطنا .

يشهد بشوته طاهر بن محمد الحافظ ظاهرا وباطنا .

يشهد بما فيه الياص بن يعقوب المتعت ظاهرا وباطنا .

يشهد به ظاهرا وباطنا شيخ باشا بن صالح العموى